

INHOUDSOPGAVE

1. Het hart zegt ho	9
2. Hooglandse twisten	11
3. De bouwjongens van 033	19
4. De architecten van het centrumplan	27
5. Opzij, maak plaats	35
6. Met lege handen?	43
7. Intermezzo: tot het gaatje	51
8. De burgemeester grijpt in	59
9. Hard tegen hard	67
10. Geen winkel, geen wok	75
11. De deal van 8 miljoen	83
12. De wijde wereld in	91
13. Duwen en trekken	99
14. Aanbieden en uitroken	107
15. Laatste ronde	115
16. Dertig jaar strijd	123
Verantwoording	131
Lijst van personen die een rol spelen in dit boek	135

1. Het hart zegt ho

De Opel Senator hoeft deze rit niet te jakkeren. De enveloppe is ingeleverd, met de offerte voor de bouw van een rij woningen pal achter zijn eigen huis. De aanbidding moet zichzelf nu bewijzen en dan zal hij de opdracht binnenslepen, daar is de automobilist van overtuigd. Buiten snijdt de wind door het besneeuwde landschap. Het is vrijdag 16 januari 1987, de thermometer zakte de afgelopen week tot bijna min 20 en Hans Vahstal heeft dagen en nachten doorgewerkt aan een plan dat móet slagen. Als er zo nodig woningen in de weilanden pal achter zijn achtertuin moeten komen, dan wil hij die zelf bouwen. Dat hoort niet ter discussie te staan, vindt hij, vanwege eerdere afspraken met de gemeente en de woningcorporatie over de grond.

Maar bouwer/ontwikkelaar Vahstal voelt zich ook gefopt. Pas op het laatste moment kreeg hij te horen dat concurrenten allang bezig waren met hun reken- en tekenwerk voor dit project. Foutje van het bestuur van de corporatie. Hij kreeg excuses en de verzekering dat er nog tijd was: binnen een week moest de bouwer zijn aanbidding bij de architect hebben ingeleverd, op vrijdagmiddag voor vier uur.

Hans Vahstal is dan 40 jaar oud en hij is zijn hele leven al gewend om niet op te geven. De bouwsector rekt en tekent grotendeels nog op papier, computers zijn een zeldzaamheid. Een plan en berekeningen aanpassen vraagt daarom meer werk dan even wat nieuwe cijfers invoeren. De meeste andere aannemers zouden op zoek gaan naar een volgende kans, maar Vahstal wil dit project. Het zijn zware tijden in de bouw, de voorraad werk is gering. Zijn mensen moeten aan de slag blijven.

Ondanks die combinatie van begeerte en noodzaak is hij echt niet van plan verlies te maken op dit project. Hij sleutelt aan de aanbidding zonder zichzelf een moment rust te gunnen: slapen kan altijd nog. De prijs moet scherp zijn, maar wel serieus. Pal voor de deadline zet hij koers naar IJsselmuiden, het kantoor van architect Klaas van den Berg. Als de bruin metallic Opel de parkeerplaats oprijdt van het architectenkantoor aan de

rand van het dorp, heeft Hans Vahstal geen oog voor het vrije uitzicht op de polder Zuiderwaard en het Ganzendiep. De klok wijst tien voor vier. Hij arriveert op het nippertje. De aanbidding telt mee, hij kan terug naar de thuisbasis, Hoogland bij Amersfoort.

De schemering zal snel invallen. Vahstal draait net de polder in als het zweet hem uitbreekt. Steeds beroerder voelt hij zich en hij beseft: zo doorrijden is gekkenwerk, die auto moet naar de kant. Nog net kan hij een toevallig passerende jongeman aanspreken: 'Bel een dokter, ik word niet goed.' Dan zakt hij buiten bewustzijn tegen de grond.

Dat scheelde maar een haartje, beseft de ondernemer als hij enkele uren later ontwaakt op de intensive care. Doktoren hebben zijn stilstaande hart weer op gang gebracht, de schade is beperkt gebleven. Het cliché klopt, zal hij later vertellen, hij heeft het beroemde licht aan het eind van een tunnel gezien. Zijn lichaam liet hem in de steek door te veel stress, analyseren de medici uiteindelijk.

Terug op kantoor komt de volgende klap: de bouwopdracht waarvoor hij zijn leven op het spel heeft gezet, gaat naar een concurrent. Het verschil tussen hun offertes bedraagt 5.000 gulden in zijn nadeel, een peulenschil op een wijk van 286 huizen. Wat ben ik aan het doen, vraagt Hans Vahstal zich af. Moet het zo nog tientallen jaren verder gaan, knokken om de uitvoering van kleine en middelgrote opdrachten, altijd met de vraag of hij zijn personeel aan de slag kan houden? Hij neemt een besluit: zijn bedrijf gaat voortaan op projectbasis werken, dus zonder eigen uitvoerend bouw personeel. Dat maakt hem slagvaardiger bij het uitvoeren van een ander voornemen dat hij al langer heeft: opgebouwde rechten in zijn thuisstad Amersfoort nooit meer laten lopen. In de nieuwe vorm die zijn bedrijf krijgt, kan hij daar gemakkelijker alles voor over hebben.

De gemeente Amersfoort weet het nog niet, maar er is een dwarsbouwer opgestaan. Hans Vahstal is klaar voor een strijd die tientallen jaren zal duren.

2. Hooglandse twisten

Carnaval lijkt in de 21ste eeuw vroeg te beginnen in het dorp Hoogland, al op 31 december om drie uur 's middags. Terwijl de rest van Nederland oliebollen bakt, begeeft zich hier een korte, statige optocht naar het hart van de voormalige gemeente, nu een onaanzienlijk plantsoen. De stoet bestaat uit enkele klassieke auto's, gevolgd door praalwagens met een knipoog naar de actualiteit. Eind 2014 steeg hier een paus uit een knalgele wagen, die het dorp de zegen gaf. Een jaar later droeg een man in rode broek een houten kruis op zijn schouder, vergezeld van een bontgekleurde dame als knipoog naar het Paas-evenement *The Passion*. Maar hoe feestelijk het oudejaarsdagceremonieel van Hoogland ook geworden is in de loop der jaren, er ligt een bittere erfenis onder de ceremonie.

Als de Hooglanders zich hebben verzameld op het grasperk aan de Zevenhuizerstraat is het tijd voor een toespraak, het Hooglandse volkslied en een kranslegging bij de witte grafsteen. *Luctati non emersimus* staat er in het Latijn, vertaling: wij die geworsteld hebben zullen niet meer bovenkomen. En dan een jaartal, 1973, toen op diezelfde 31ste december de gemeente Hoogland ophield te bestaan, waarna het zaadje van de oudejaarsceremonie snel ontkiemde.

Hoewel het grondgebied van de opgeheven gemeente werd verdeeld tussen de buren Amersfoort en Bunschoten, is er slechts één boeman voor deze groep Hooglanders: de stad Amersfoort, die vanwege haar komende taak als groeistad begin jaren zeventig de begerige handen heeft uitgestrekt naar de noordelijke buurlanden. De weilanden van Hoogland liggen erbij als een begeerlijke prooi, aansluitend op de uitbreidingswijk Schothorst-Zuid die tegen de grens van de buurgemeente aan schurkt. Overall in Nederland rolt in die jaren het tapijt van stedelijkheid uit over het landschap. De welvaart neemt toe, een huis met een tuin komt binnen bereik van steeds meer landgenoten en de overheid heeft de buitenwijk bedacht als dé oplossing voor de woningnood.

De kleine gemeente Hoogland, waar menig raadslid de dag begint met